

Stichting en in LIMBURG

MUNSTERSTRAAT 10 ≈ POSTBUS 470 ≈ 6040 AL ROERMOND ≈ TELEFOON 04750-86888

NIEUWSBRIEF No. 5

JULI 1994

DE STICHTING KRUISEN EN KAPELLEN IN LIMBURG.

Gedenkwaardig vierennegentig.

Weer een nieuwsbrief om de vaste lezers nog even bij te praten voordat de vakantie begint. Gaat iedereen daarna, opgefrist, weer aan het werk, dan is het immers kort dag; op 12 juli bestaat onze Stichting precies 40 jaar. Het jubileum wordt feestelijk gevierd op vrijdag 2 september. 'Asj God beleefd', voegen ze er in Weert dan aan toe. Maar voor dit feest komen we samen in Maastricht. Dankzij de heel sympathieke medewerking, die we ervaren op alle niveaus van de Provincie, kunnen we die middag terecht in het Gouvernement. Uitnodigingen voor de viering worden binnenkort verstuurd. Toch goed alvast iets te vertellen over het programma, zoals dat ons nu voor ogen staat. Vanaf 13.30 uur zijn de genodigden welkom in de Kleine Staat, de gang naar de Statenzaal. Deze is te bereiken via de trap of met de lift. Vergeet vooral niet bij de Stateningang even te kijken naar de zes beschilderde houten panelen van Gerti Bierenbroodspot. Vooral het op deze dag toepasselijke tweede paneel rechts, dat "de heiligen" voorstelt. Het blauw van de panelen symboliseert de Maas, waardoor onze provincie verbonden is met een deel van de Euregio.

Om 14.00 uur wordt het symposium geopend en volgt een woord van welkom. Aansluitend een voordracht over kruiswegen en voetvallen in het Duitse landschap. We prijzen ons gelukkig dat dit gedeelte van het programma verzorgd wordt door dr. L.H. Meyer van het Rheinische Amt für Denkmalpflege te Brauweiler. Het is de bedoeling dat hierop een voordracht aansluit, die betrekking heeft op het Belgische gebied van de Euregio. Hiervoor

is uitgenodigd de heer P. Vissers van de Stichting Monumenten en Landschapszorg te Brussel.

Na een korte pauze staat onze eigen voorzitter stil bij wegkruisen en veldkapellen in Limburg. Het onderwerp wordt vooral belicht vanuit de volksvroomheid.

Rond 15.30 uur gaan we naar de Grote Staat, waar Bisschop en Gouverneur samen de daar opgestelde tentoonstelling officieel openen.

Van de vele plaatselijke en regionale groeperingen, die we hebben aangeboden zich hier te presenteren, hebben er een 20-tal spontaan gereageerd. Hun inzendingen bieden een goed overzicht van wat er in de Euregio gedaan wordt om de kleine monumentjes van vroomheid te behouden. Er zo nodig nieuwe bestemmingen voor te zoeken, die beter aansluiten op wat mensen in onze tijd beweegt.

Als afsluiting van de feestdag is er ruimschoots gelegenheid de tentoonstelling te bezichtigen. Die mogelijkheid is er ook tijdens kantooruren op werkdagen tussen 10.00 en 17.00 uur in de twee weken hierna. Bij wijze van uitzondering is de expositie eveneens op zaterdag 10 september geopend, de landelijke Open Monumenten Dag. Maastricht geeft dan extra aandacht aan de wegkruisen en kapellen. Evenals bij de opening zijn er die dag demonstraties. Zo zal de afgiettechniek van een corpus te zien zijn.

Heel wat werk moet de komende tijd nog verzet worden, maar het Bestuur wil dit jubileum graag aangrijpen om een breed publiek te interesseren voor wat in Limburg door zovelen tot stand werd gebracht, vooral in de voorbije 40 jaar.

G. Egelie

Stichting Veldkruisen en -kapellen te Horst nadert haar zilveren jubileum.

De Horster Stichting tot behoud en beheer van veldkruisen en -kapellen bestaat binnenkort vijftwintig jaar. Er is reden om op bescheiden wijze feest te vieren omdat het doel, waarvoor de Stichting destijds in het leven is geroepen, ruimschoots is bereikt. De bestaande kapelletjes en kruisen zijn behouden gebleven en zelfs zijn enkele verdwenen kruisen herplaatst.

De actieve werkgroep van de Stichting beijvert zich om alle monumentjes in goede staat te houden. Dit werk is niet altijd even dankbaar. De geregeld terugkerende vernielingen kunnen wel eens ontmoedigend werken.

Het stichtingsbestuur beraadt zich nog over de viering van het vijf-en-twintigjarige jubileum. Gedacht wordt aan een concert, gegeven door een Byzantijns koor, een receptie en een excursie. Van een heruitgave van het in 1983 uitgegeven boekje is afgezien, aangezien het werkje nog voldoende actueel is en de financiële middelen van de Stichting beperkt zijn.

Nog enkele bijzonderheden:

Het vredeskapelletje te Melderslo is in 1993 door de eigenaars, geholpen door vrijwilligers, keurig opgeknapt. Het bedehuisje is, gedurende de meidagen van 1940, gebouwd door een inwoner van Melderslo, een groot Mariavereerder. Het is toegewijd aan de Koningin van de Vrede. De stichter wilde hiermee de bescherming van Maria afsmeaken over zijn gezin en over zijn woonplaats, gedurende de moeilijke jaren, die gingen komen.

Aan de Langestraat te Hegelsom staat een groot kruis dat ook al herinnert aan de oorlogsjaren. Het is in 1940 (of 1941) opgericht uit dankbaarheid voor het feit dat alle jonge mannen uit Hegelsom, die in de meidagen van 1940 in militaire dienst waren, behouden huiswaarts zijn gekeerd. Er heerste, tot voor kort, enige onzekerheid

voor de eigendom van het kruis, maar sinds kort mag de Stichting zich eigenaar noemen. Binnenkort zal nu een algehele restauratie van kruis en corpus plaats hebben.

Het hagelkruis aan de Stationsstraat te Horst was herhaaldelijk het doelwit van vandalen. Enkele malen werd het corpus volledig vernield. Er is nu een beschermend hek omheen geplaatst. Op een koude zaterdagmorgen in maart 1994 toog een twaalfstal medewerkers van de Stichting aan het werk om het kruis een mooiere plaats te geven aan bovengenoemde straat. Het huidige corpus zal binnenkort vervangen worden door een replica van het oorspronkelijke Christusbeeld, dat vanaf 1897 tot 1982 op deze plaats gehangen heeft.

J. van Hegelsom.

Vredeskapel te Melderslo

Overdrachtskosten.

In 1970 werd in Horst een Stichting in het leven geroepen tot behoud en beheer van Veldkruisen en Kapellen. Volgens artikel drie van de stichtingsacte (opgemaakt door de notaris voor de prijs van een kistje sigaren) kan dit doel het beste worden verwezenlijkt door zoveel mogelijk religieuze monumentjes in eigendom te verkrijgen. Jammer genoeg zijn de overdrachtskosten in de loop der jaren aanzienlijk gestegen.

In het algemeen is de hoogte van de overdrachtskosten afhankelijk van de volgende drie factoren:

1. Het honorarium van de notaris. Onze ervaring is dat hier altijd over te praten valt, getuige o.a. het kistje sigaren.
2. Het bedrag dat de verkoper bedingt. Ook dit is afhankelijk van de good-will die je in de loop der jaren hebt opgebouwd. Meestal gaat het om een symbolisch bedrag.
3. De rechten en kosten van het kadaster. (Meer dan achthonderd gulden.) Officieel stelt het kadaster zich op het standpunt dat de tarieven door de wet zijn vastgesteld om zo tot een sluitende exploitatie te komen.

Misschien is het toch verstandig om met het kadaster te gaan praten, al was het maar om deze instelling te doordringen van de financiële nood waarin de meeste stichtingen verkeren. Het schaarse geld kan toch wel beter worden gebruikt.

Officieus is er mogelijk toch wel wat te bereiken.

Toen wij laatst van de gemeente Horst een stukje grond kochten voor het symbolische bedrag van een gulden bleek de officiële nota meer dan duizend gulden te bedragen. In een daarop volgende discussie met de notaris, stelde deze voor niet het juridische eigendom te verwerven, maar met het economische eigendom genoeg te nemen. (Als ik het goed begrepen heb is dit een eeuwig durende voorlopige koopacte.) Men heeft dan met het kadaster niets van doen. De rechten zijn weliswaar iets minder, maar ook bij het verkrijgen van het juridische eigendom, worden deze aangetast door de bepaling in het contract dat de verworven grond weer voor hetzelfde symbolische bedrag aan de gemeente moet worden terugverkocht, indien deze hieraan behoefte heeft bijv. bij veranderingen in het bestemmingsplan.

Kortom het verdient aanbeveling om hierover met de notaris en met het kadaster van gedachten te wisselen.

J. Holthuis

Mededelingen

Wij ontvingen het jaarverslag 1993 van de Stichting tot behoud en beheer van Veldkapellen en Wegkruisen Arcen/Velden. Hierin wordt o.a. uitvoerig verslag gedaan van de restauratie door drie vrijwilligers van de kapel van O.L.Vr. van Altijd-durende Bijstand te Schandelo.

Eveneens ontvingen we het jaarverslag 1993 van de Werkgroep Wegkruisen en Kapellen IVN-Eys.

Melding wordt gemaakt van het goede gebruik van de kruisenbidtocht op Goede Vrijdag, waarbij kransen aan de kruisen worden aangebracht. Helaas ook in Eys (Baneheide) weer een ergerlijk geval van vandalisme. Hierop kan maar één antwoord gegeven worden: blijven vernieuwen!

Laten andere werkgroepen/stichtingen het voorbeeld van Arcen/Velden en Eys volgen en ons hun jaarverslag toesturen. Bij voorbaat onze dank!

Publicaties:

- * H.V. Maas- en Swalmdal jaarboek 12: H. Smeets, Bussereinds kapelke herbouwd.
- * H.V. Roerstreek jaarboek 1994 nr. 26: Ton Wolswijk, Gemeentelijke monumenten Roerdalen (II). Hierin zijn ook kruisen en kapellen opgenomen. Dit artikel is een vervolg van:
- * H.V. Roerstreek jaarboek 1993 nr. 25: Ton Wolswijk, Gemeentelijke monumenten Roerdalen.
- * Spiegel van Roermond; jaarboek voor Roermond 1994:
  - A. Blom en E. Caris, De gemeentelijke monumentenlijst. Het artikel geeft een overzicht van de werkzaamheden voor de inventarisatie en selectie voor de gemeentelijke monumentenlijst.
  - * Edward Rouwet, Kasen. Een gehucht verkend, Voerendaal 1993. In deze verkenning van het gehucht Kasen onder Bunde zijn o.a. opgenomen:
    - Kruus in 't Veld (gedicht).
    - Veldkruisen in Bunde.
    - De kapel van Kasen.
  - * G. Extra e.a. (red.), De Kleine Monumenten. Velden wegkruisen in de zes kerkdorpen van Schinnen, Schinnen 1990. Dit goed verzorgde boek ontdekten we nu pas. Totaal 195 bladzijden.

Gelieve ons tijdig op de hoogte te stellen van nieuwe publicaties op het gebied van kruisen en kapellen. Bij voorbaat dank!

Nieuw (?) wegkruis in Terlinden.

Aanvang zeventiger jaren ontdekte Greetje Fousert uit Den Haag, toen zij weer eens op vakantie in Limburg was, bij antiquair Huijnen op Schweiberg tussen het schroot een totaal verroest smeedijzeren wegkruis. Ze was er meteen weg van, telde er een vorstelijke som geld voor neer en nam het mee naar Den Haag. Daar spendeerde ze vele uren aan het schoonkrabben en schilderen ervan en plaatste het in haar tuin, waar zij het koesterde en er vele jaren genoeg aan beleefde.

Met het klimmen der jaren echter drong zich steeds meer de gedachte aan haar op dat het kruis daar eigenlijk niet thuishoorde en zo werd het tenslotte de wens van haar oude dag dat het door haar geredde wegkruis terug moest naar zijn oorspronkelijke plek. Daaromtrent had de antiquair haar verteld dat die op Terlinden was, zich baserend op ene Tante Trienche uit Ulvend. Het kruis zou bovendien vervaardigd zijn door de in 1958 overleden Banholtse dorpsmid Sjang Custers, die ook het voormalige torenkruis van Tebannet bij zijn woning op Terlinden had geplaatst. (Een kruis dat zich daar nog steeds bevindt, zij het op een iets andere plaats.) De maker kon evenwel ook de in 1978 overleden opvolger van Custers zijn geweest, namelijk Hubert Reumers.

De Haagse dame had van de bewuste plek een foto gemaakt tijdens een volgende vakantie in Limburg. Het toeval wilde dat ze in 1989 bezocht werd door Christiane Nelissen, toen secretaresse van Bere Lejeune, baas van het electrobedrijf in Scharn. Deze laatste kocht het kruis van de Haagse dame voor de oude prijs terug en schonk het aan de Stichting Kruisen en Kapellen Margraten via een Houthem lid dat regelmatig op zijn bedrijf komt als chauffeur van "Van Gend en Loos". Echter met de opdracht: terugplaatsen op Terlinden!

En zo kwam het kruis in handen van de werkgroep Noorbeek van bovengenoemde Stichting. De kernvertegenwoordiger toog er blij mee naar Terlinden waar de "dorpsoudste" het onmiddellijk NIET herkende. Met het kruis werd vervolgens letterlijk de boer op gegaan en menig rechtgeaard geachte Terlindenaar werd erover gevraagd. Steeds echter met hetzelfde negatieve resultaat.

Wel kwam als een paal boven water te staan dat bij de verdwenen "drinkkoel", tegenover de voormalige kapel aan de Voerenstraat, ooit een wegkruis had gestaan.

En dat is de reden waarom leden van de Stichting Kruisen en Kapellen Margraten in overleg met omwonenden en na toestemming van de Gemeente uiteindelijk besloten het kruis daar neer te zetten.

Hetgeen zinvol geschiedde op Goede Vrijdag, 29 maart 1991.

Het kruis is inmiddels geadopteerd door fam. Wouters van Terlinden, aangezien op deze plek Pierre Wouters (* 9-5-1917) op 21-1-1993 bij een verkeersongeval overleed.

Zij plaatsten de tekst: "Bloei eeuwig in Gods zonneschijn".

L.J.M. Melchiors.

Betaling toezending Nieuwsbrief.

Zoals reeds eerder werd aangekondigd zien wij ons genoodzaakt om vanaf 1994 een geringe jaarlijkse bijdrage te vragen voor toezending van twee exemplaren van de nieuwsbrief.

Voor 1994 is dit bedrag gesteld op f 5,- per jaar.

Voor elk extra exemplaar op hetzelfde adres wordt f 0,75 extra gevraagd.

S.v.p. zo spoedig mogelijk overmaken op rekening nr. 57.62.20.159 bij ABN-AMRO te Roermond t.n.v. penningmeester Stg. Kruisen en Kapellen, Munsterstraat 10, 6041 GA Roermond. (gironr. van de bank 1056600) Onder vermelding van "Nieuwsbrief 1994".

Extra giften zijn natuurlijk altijd welkom!